

A Eivissa i Formentera, en català

Plataforma per la Llengua Catalana a Eivissa i Formentera

El càstig infligit durant segles contra la llengua i la cultura de les nostres illes ha provocat lesions especialment greus a Eivissa -no tant a Formentera. A pesar de les adversitats, l'ús de la llengua catalana s'ha mantingut ferm i vigorós fins fa ben poc: l'arribada en massa de no catalanoparlants, en un context de prohibició i de repressió dictatorial contra la llengua catalana, per força havien de deixar malmenada la llengua pròpia d'Eivissa; la puixança econòmica dels anys 60 i 70 i la conversió de l'illa en una mamella-de-fer-diners-a-costa-del-que-sigui van provocar un canvi cultural bruscat: de sobte, tot allò que era propi i distintiu de l'illa estava associat a les misèries del passat, per tant calia desempallegar-se'n. Tot allò que era pagès era vergonyant - tot, començant per la llengua. L'autoodi es va ensenyorar de l'illa. Una part dels eivissencs, engegats pel diner fàcil i delerosos per canviar d'estatus, optaren entusiasmats pel suïcidi lingüístic; uns altres, més prudents,

decidiren mantenir viu el foc de la llengua a la llar i en el cercle d'amics; molt pocs feren una opció de fidelitat integral -difícil, dolorosa- a la llengua.

La transició a la democràcia, l'Estatut d'Autonomia i la Llei de Normalització aterren a Eivissa sobre un passatge sociolingüístic desolat. La balearització -urbanística, lingüística i cultural- havia fet estralls: per primera vegada en vuit segles, el català ja no era la llengua familiar majoritària de la població; els Miquel es deien Miguel, i els Joan Antoni es deien Juan Antonio. El colonialisme espanyol, l'autoodi eivissenc i el partit del diner fàcil, en acció conjunta, rostiren en quatre dies la llengua, la cultura i el paisatge d'Eivissa. Els novinguts de tota mena agrairen la prodigiosa tolerància dels eivissencs: no els calia aprendre la llengua de l'illa si els mateixos indígenes l'abandonaven o s'amagaven, i a més podien encimentar tot el que volien. Són els mateixos que

ara es dolent - i criden, a voltes - quan se'ls recorda que han de renunciar als privilegis adquirits en aquell temps de «llibertat franquista».

L'ús social del català recula.

El sistema d'ensenyament hauria de servir per frenar aquesta davallada i fer de motor de la normalització.

Temps perdut

Aquests darrers vint anys s'ha perdut un temps preciós. Els remeis factibles per rescatar el català de l'anèmia han estat inoperants o inexistents. El franquisme ha tingut una

escandalosa continuïtat sociològica i política, en àmbits municipals; el decret de bilingüisme a les escoles de l'any 1979 no es va aplicar; la Llei de Normalització Lingüística de 1986 ha resultat ser un poema desconegut per als poders públics les excepcions, a les Pitiüses, són comptades; l'obligatorietat del reciclatge en llengua catalana per impartir docència a les illes ha estat una fal·làcia; finalment, el desinterès del Govern Balear per assumir (fins enguany) les competències en educació ha impossibilitat de dissenyar cap procés seriós de normalització en l'àmbit de l'ensenyament.

Mentrestant, el procés de substitució lingüística del català per l'espanyol continua al galop. Segons el padró municipal d'habitants de 1986, un 37,2% de la població d'Eivissa i Formentera feia un ús nul o mínim del català; avui, aquest grup constitueix ja el 40,6% de la població. L'ús social del català reula. El sistema d'ensenyament hauria de servir per frenar aquesta davallada i fer de motor de la normalització. En molts casos, però, escoles i instituts han actuat i actuen com a maquinàries de reproducció de l'espanyolisme i acceleradors de la substitució. El tímid interès de molts no catalanoparlants per impartir docència en català no ha rebut el suport suficient de les administracions educatives. A hores d'ara no hi ha ni un sol institut, a les illes Pitiüses, que imparteixi la major part de les classes en català; i tots els instituts amb projecte lingüístic aprovat l'incomplixen, davant la indiferència dels equips directius i dels serveis d'inspecció del MEC primer, i - per ara - de la Conselleria d'Educació del Govern Balear.

Escletxes de llum

No tots els indicadors són negatius, però. Algunes escoles estan en camí d'implantar el català com a llengua normal de l'ensenyament (el CP Sant Rafael, el CP Santa Gertrudis, el CP Sa Bodega, el CP l'Urgell o el CP Puig d'en Valls). El prestigi creixent de la Llengua catalana i la bona feina d'una colla d'equips docents han convocat una lleugera modificació d'actituds lingüístiques a favor del català. Aquest moviment, a més d'intuir-lo, l'hem detectat - creiem haver-lo detectat - a través de dues enquestes. La primera enquesta, feta l'any 1992, indicava que el 80% de l'alumnat de l'ensenyament mitjà es relaciona en espanyol amb amics i amigues, i que el 20% restant té un comportament bilingüe. D'una altra enquesta similar feta enguany n'obtenim que, en el mateix segment d'alumnes, les relacions amicals exclusivament en espanyol han descendit a un 62,38%, i el comportament bilingüe ha crescut fins a un 27,52%.

Més indicadors positius. El dia 9 de maig d'enguany, a Eivissa, i per segona vegada, milers de persones sortiren al carrer per reclamar lúdica-ment la normalització lingüística de l'ensenyament. I encara un altre. Segons l'enquesta que enguany ha fet el Seminari de Sociolingüística del CEP d'Eivissa, un 62,8% del professorat de la Pitiüsa Major és partidari que l'ensenyament sigui en català, enfront d'un 30,57% que aposta per l'ensenyament bilingüe.

Val a dir que bona part d'aquest 62,8% de professorat posicionat a favor de la normalització resta amagat, inhibit o reprimat: no hi ha, a les Pitiüses, una majoria de pro-

fessors que facin les classes en català. D'entrada, hi ha centres que no permeten que determinades matèries s'imparteixin en català. En segon lloc, detectam una mena d'escissió en la mentalitat d'alguns professors, que els fa pensar d'una manera però comportar-se d'una altra: aquesta escissió es dona

En contextos inicialment difícils per a la normalització, fer les classes en espanyol és una manera d'estalviar-se problemes; en aquests casos, la comoditat personal preval sobre la dignitat professional.

sobretot en aquells centres on la pressió espanyolista (i falsament bilingüista) és molt forta. Diguem-ho tot: en contextos inicialment difícils per a la normalització, fer les classes en espanyol és una manera d'estalviar-se problemes; en aquests casos, la comoditat personal preval sobre la dignitat professional. Les intimidacions, tot sovint, vénen de la banda del professorat; de vegades, quatre "caps de fava" imposen al claustre la seva pax lingüística, que sempre és la mateixa: *"si queréis un proyecto llingüístico, allá vosotros, pero no nos digáis en qué lengua tenemos que dar las clases. Si os meteís en eso, nos pelearémos: no renunciaremos"*

a nuestros derechos adquiridos". De vegades, aquest discurs l'amollen en català; generalment, però, el trobam traduït en forma de silenci. Davant aquesta murada de prepotència funcional, és molt fàcil que el sector catalanoparlant dels claustres calli aporugat i arronsit com els pollastres quan plou.

Encara hi som a temps

Tot ben garbellat, n'obtenim que la salut de la llengua catalana a Eivissa és molt greu, que cal una intervenció ràpida i enèrgica per salvar la llengua, que el procés de substitució encara no és irreversible, que hi ha personal i disposició suficients (a l'ensenyament) per enfilars la via normalitzadora i que, en definitiva, encara hi som a temps. Si bandejam pors i timideses, si superam febleses de caràcter, a Eivissa hi ha un futur per a la llengua catalana. Per sortir del forat, però, cal que les minories compromeses amb la llengua i el país siguem molt actives: la discreció és un luxe que no ens podem permetre. Hem de fer entendre al Govern Balear que ignorar la legislació lingüística li resultarà més costós que complir-la i fer-la complir. Depèn de tots nosaltres.

Sembla que la societat pitiüsa no n'acaba de ser conscient, però la llengua d'Eivissa està molt malalta a força d'abandó i menyspreu; i el sistema d'ensenyança encara no fa de medicament, quan és l'única medicina que podem administrar a curt termini per treure el català de l'UVI. Així les coses, tenim el deure cívica de ser intransigents en l'exigència que la legislació lingüística (Llei de Normalització, Decret de mínims i projectes lingüístics es compleixi. Ja n'hi ha

prou d'abaixar les orelles davant els falsos llibertaris i els borinots que els excusen (no sigueu intolerants: el canvi lingüístic s'ha de fer a poc a poc, el català no s'ha d'imposar...). I així ens va. L'acció higiènica a favor de la llengua pròpia és una feina tan lenta, i la substitució fa via tan ràpidament, que els discursos justificatius d'aquesta mena no fan sinó donar-los, a ells, pista i temps per culminar la tasca d'aculturació iniciada pels funcionaris de Felip V.

Ara que ve a tomb, convé recordar que la Llei de Normalització Lingüística, aprovada l'any 1986, donava un termini de tres anys al professorat de les illes per a reciclar-se en llengua catalana; idò bé, avui, nou anys després de l'acabament d'aquell termini, devers un vint per cent del professorat encara no ha cursat el seu reciclatge en llengua catalana i cultura de les Balears. Pel que es veu, la Conselleria d'Educació ho troba ben normal, això, perquè el passat mes d'abril va nomenar una inspectora d'educació infantil i primària a les Pitiüses que, tot i viure i treballar molts anys a les illes, no s'ha reciclat en llengua catalana.

Desembalbir músculs

Vet aquí una altra dada que ens obliga a actuar amb energia i decisió. Segons una diagnòsi que la Conselleria d'Educació i Cultura ha fet pública el mes d'abril d'enguany, la meitat de l'alumnat d'Eivissa no es troba en condicions de fer servir amb normalitat, instrumentalment, la llengua catalana; i, d'aquests, n'hi ha prop d'un vint per cent que tenen fins i tot dificultats de comprensió.

Com podeu veure, els poders públics de les Pitiüses s'han captivat amb un menfotisme majúscul en matèria de normalització lingüística, i en aquesta qüestió s'han situat per darrere del que la societat eivissenca demana. Els càrrecs públics pitiüses s'han repenjat cínicament en una societat desvertebrada i alienada, i han dat continuïtat a una desídia que és filla del caciquisme i de la manca de cultura democràtica.

Eivissa, però, no és un desert cívica. Els centenars d'afiliats a l'Institut d'Estudis Eivissencs, al Grup d'Estudis de la Naturallesa o al Taller d'Estudis de l'Hàbitat Pitiús, les iniciatives ciutadanes a favor de la llengua, la cultura, la racionalitat urbanística i el medi ambient, són exponents d'una vitalitat cívica creixent. El passat mes d'abril, una colla d'eivissencs vam reviscolar la Plataforma per la Llengua Catalana, que portava tres anys inactiva. En pocs mesos hem fet feina per a la normalització en diversos camps (restauració, ensenyament, ajuntaments...), hem donat un exemple permanent d'amabilitat i de combativitat, hem fet propostes en positiu i alhora hem denunciat indecències i il·legalitats... sense complexos i sense cedir a pressions: democràticament. □

Us convidam a participar en el despertar cívica d'Eivissa i Formentera. A la Plataforma per la Llengua, per exemple, hi sereu molt benvinguts. La nostra adreça és la següent: carrer de Pere Francés, 12, 1r, 2a - 07800 Eivissa.

Tel. i fax 31 27 75

E-mail: plceif@iname.com.